

Bezpečnostní systém ČR a rizikové askety nové religiozity

Miroslav Mareš

Prezentace v předmětě „Bezpečnostní aspekty nové religiozity“

2016

Foto: M. Mareš ©

Vybrané historické aspekty boje proti rizikovým náboženským směrům a kultům

- V současnosti z bezpečnostního hlediska spadá problematika dominantně pod pojem náboženský extremismus, ten ale nebyl až na výjimky do roku 1989 používán.
- První skupiny označované jako sekty v soudobém pojetí začaly na území Československa působit v období první republiky.
- V období komunismu byly rozlišovány registrované církve a (vše ostatní) jako sekty. Zdroj: Stanislav Příbýl: Konfeseněprávní studie , Brno: L. Marek, s. 102-105.
- Bezpečnostní a justiční složky v moderní době sledovaly a postihovaly různé nové náboženské společnosti a kultury, zvláště pokud byly v rozporu s vládnoucí ideologií (zvláště v období nacistického a komunistického režimu), ale i registrované církve (včetně největší - římskokatolické);
- Charakteristická je nacistická a komunistická perzekuce vůči Svědkům Jehovovým ve vazbě na jejich odmítání vojenské služby (bez ohledu na jiné kontroverzní aspekty jejich působení);
- Některé z těchto skupin reálně nespádaly do oblasti extremismu a rizikových kultů, sekt a církví, jiné ano.

Příklad I. Lože žlutého motýla: sledování ze strany Obranného zpravodajství

Zdroj: Archiv bezpečnostních složek 302-170-3.

" LOŽE ŽLUTÉHO MOTÝLA " ✓ Heslo		Ev. svazek: 30/3 87
Tajná společnost indických joginů v Praze.		
Obsah spisu:		Č. j.
Je to okultně zednářská lože, jejímž členem je i pres. Beneš. Významnou roli v kroužku hraje jakýsi stařík, zásadní nepřítel žen. Řeší se politické problémy zásadního významu a jejich výsledkem je ovlivňován i Dr. Beneš ve svých rozhodnutích. Podle horoskopu, sestaveného jakýmsi profesorem, se má u nás projevit vliv SSSR nejsilněji během příštích 5 let. -Společnost se schází v určité hodiny, které jsou příznivé. Jako poznávací znamení je důležité postavení rukou při rozhovoru, jichž užívá i Dr. Beneš. /střední tři prsty pravé ruky položené vně levé klopky kabátu, při čemž je palec a malíček schovaný pod klopou/. Za první republiky republiky docházel do této společnosti i pres. Masaryk.	50440/46	
Údajně angl. spolek, jenž vyvíjí činnost propagační/přednášky, časopisy, filmy/a zpravodajskou ve všech směrech rázu vojenského, politického, hospodářského a průmyslového na našem území.		50388/46
Dle zprávy velitelství I. oblasti je podezření, že výše uvedená společnost se zabývá špionáží pro IS. Činnost joginů byla oživena přítomností anglických a amerických joginů-hostí. Je prokázáno, že jogini mají své členy ve sboru SNB, v několika redakcích, hospodářských svazech. Dle zpráv mají orientální společnosti své informátory téměř všude. Má pravděpodobně přímé styky s IS.		11500/45

Příklad II. Anand Marg proti SSSR

Zdroj: Archiv bezpečnostních složek A-34-1 - 962

Mezinárodní porada představitelů kontrarozvě-
dek zemí socialistického společenství k mezi-
národnímu terorismu

Praha, duben 1979

Vystoupení vedoucího delegace
Výboru pro státní bezpečnost SSSR

příkladem ukáží, že i bez velkého množství techniky, k se silnou vírou, silným duchem se dá bojovat a jít i "riskování". Dále se v tomtéž článku říká: "Je strašné lat lidi na smrt, do války, avšak ofenzivy je třeba; dosti již čekání, dosti již doufání; je třeba nejen filosofie a politického rozjímání, dost možná, že je třeba dokonce i fanatické drzosti".

Zcela nedávno jsme obdrželi dokumentační materiál, který nasvědčuje tomu, že některé mezinárodní extremistické organizace si vytyčují také praktické úkoly, jako třeba vybu-
ovat si na území SSSR a jiných socialistických zemí své "opěrné body".

Např. 13. února 1979 bylo provedeno speciální opat-
ření se zavazadly jednoho tranzitního cestujícího na trati Dillí - Moskva - Frankfurt, ve kterých byly nalezeny materi-
ály mezinárodní teroristické organizace "Anand Marg", která má svoji základnu v Indii. Tyto materiály nasvědčovaly tomu, že organizace má v úmyslu utvořit si své pobočky v SSSR, Polsku, Bulharsku, NDR, Československu, Maďarsku a řadě jiných zemí.

20. února v tranzitní hale letiště Šeremetěvo byl po přeletu pravidelné linky po této trati nalezen na stěně tento nápis v angličtině: "Anand Marg na celém světě".

A ještě za týden, tj. 27. února skupina teroristů stejné organizace se pokoušela unést a podpálit letadlo Aeroflotu s rukojmími, které letělo na trati Oslo- Stockholm- Moskva.

Základní aspekty vývoje politiky proti náboženskému extremismu a sektám z hlediska bezpečnostní politiky ČR

- Neuspěly snahy z přelomu let 1989/1990 transformovat část StB v boji proti sektám a náboženskému extremismu;
- Pod vlivem nástupu nových sekt a hnutí v 90. letech se na tuto problematiku zaměřily policejní a zpravodajské složky.
- Problematiku registrace církví získalo do kompetence ministerstvo kultury.
- Boj proti sektám se objevil i v resortu školství.
- V 90. letech výrazně státní politiku ovlivňovalo antikultovní hnutí.
- Křesťanský antisemitismus byl řešen především v kontextu pravicového extremismu, totéž platí pro neonacistické pohanství a ezoteriku.
- Islámský extremismus byl řešen především v oblasti protiteroristické politiky (zvláště po 11. září 2011).

Vybrané instituce postupující proti náboženskému extremismu a rizikovým sektám

Zpravodajské služby (BIS, ÚZSI, VZ)	Sledování a vyhodnocování hrozeb a rizik vyplývajících z náboženského extremismu a rizikových sekt
Policie ČR/Vojenská policie	Monitorování trestné činnosti a úkony trestního řízení
Ministerstvo vnitra	Analytická činnost a stanoviska (Odbor bezpečnostní politiky)
Ministerstvo spravedlnosti	Soudní znalectví v oblasti boje proti náboženskému extremismu a sektám Vězeňství
Ministerstvo kultury	Registrace církví a náboženských společností (církev nesleduje, reaguje však na podněty dokládající nezákonnou činnost registrovaných subjektů)
Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy	Vzdělávací aktivity proti působení náboženského extremismu a sekt

Exkurs: oprávněné a kontroverzní zpravodajských služeb proti novým náboženským hnutím

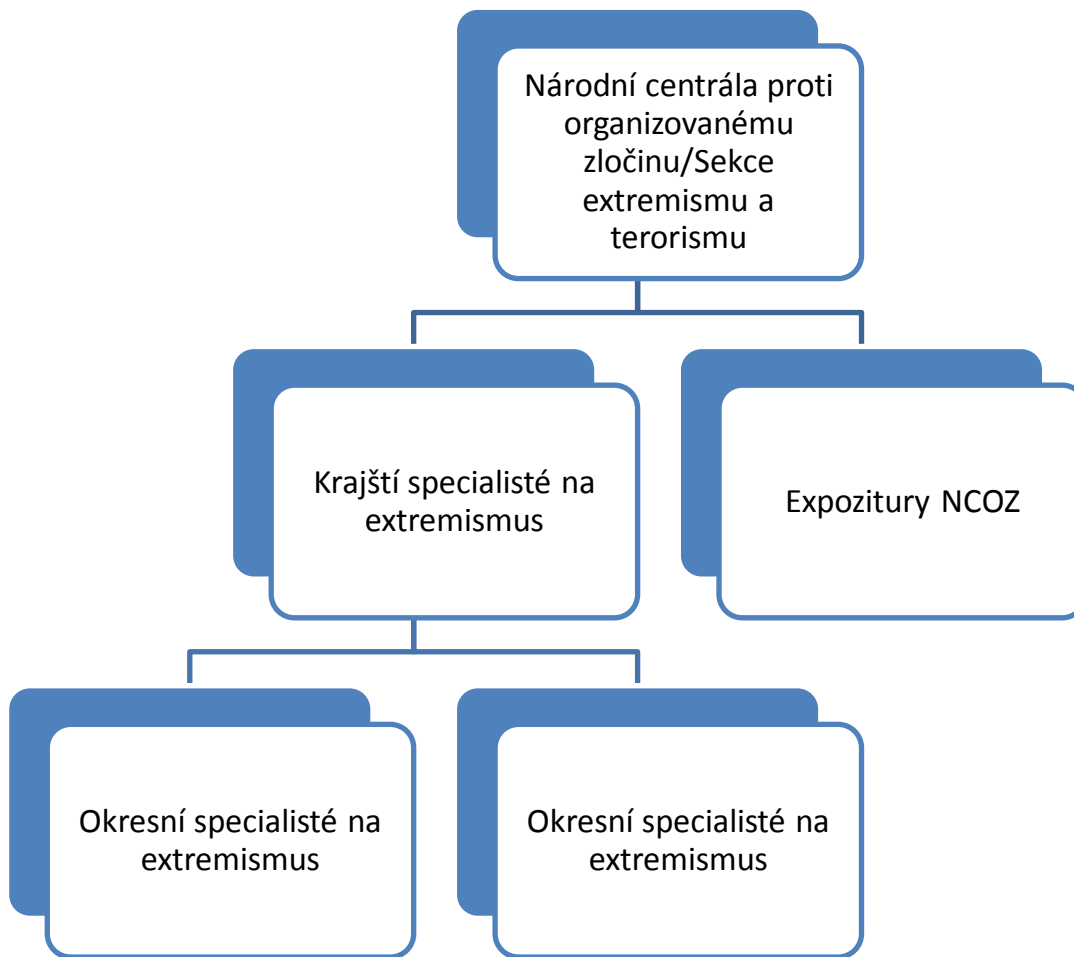

Sledování Óm
Šinrikjó v Praze ze
strany BIS

Sledování
„sektářského“ přítele
manželky předsedy
vlády Nečase

Problematika sekt v Policii ČR (dominantně podřazena pod náboženský extremismus, dílčím způsobem pod hospodářskou kriminalitu a případně další)

Vymezení extremismu v ČR (MVČR)

„Pojmem **extremismus** jsou označovány vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku. Mezi tyto principy patří:

- úcta k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 Ústavy),
- svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát (čl. 1 Ústavy),
- nezměnitelnost podstatných náležitostí demokratického právního státu (čl. 9 odst. 2 Ústavy),
- svrchovanost lidu (čl. 2 Ústavy),
- volná soutěž politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů (čl. 5 Ústavy),
- ochrana menšin při rozhodování většiny (čl. 6 Ústavy),
- svoboda a rovnost lidí v důstojnosti a právech, nezadatelnost, nezcizitelnost, nepromlčitelnost a nezrušitelnost základních práv a svobod bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národního a sociálního původu, příslušnosti k národnosti nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení (čl. 1, čl. 3 Listiny základních práv a svobod).
- Extremistické postoje jsou způsobilé přejít v aktivity, které působí, ať již přímo nebo v dlouhodobém důsledku, destruktivně na stávající demokratický politicko - ekonomický systém, tj. snaží se nahradit demokratický systém systémem nedemokratickým (totalitním nebo autoritářským režimem, diktaturou, anarchií)“.

Zdroj: Zpráva o problematice extremismu na území ČR v roce 2002. Praha: Ministerstvo vnitra 2003.

Zprávy o extremismu

Zpráva o problematice extremismu na území ČR v roce 1995 (na části o NE se podílel Odilo Štampach a zástupci MK)

„Na okraji problematiky extremismu se projevují některé náboženské sekty, jejichž intenzita působení stále roste...“
„V ČR působící společenství, jejichž učení je většinou synkretické, lze rozdělit podle hlavního inspiračního pramene na křesťanské, hinduistické, magicko-okultní a racionální. Některé náboženské společnosti se spíše projevily než rozšířily. Z nejznámějších náboženských společností s křesťanským pozadím to jsou Svědci Jehovovi, Církev sjednocení, Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů (Mormoni), Rodina, Poselství Grálu, skupina okolo Parsifala Immanuela a letniční sbory. Mezi významné skupiny s hinduistickým pozadím patří Společnost pro uvědomování si Kršny (Haré Kršna) transcendentální meditace a Oshovo hnutí. Z magicko-okultních sekt jsou v ČR nejznámější satanisté. Jako jediný reprezentant poslední skupiny vystupuje Scientologie (Dianetika).

Další zprávy o extremismu

Pouze občasné informace o problematice sekt (mj. za rok 1997/1998 či 2008), od roku 1999 bez údajů o konkrétních subjektech + informace o sektách spjatých s PEX extremismem (Řád ozubeného kola 2012 apod.)
Informace o činnosti Ministerstva kultury v oblasti žádosti církví o registraci.
„Zpráva se dále nezabývá problematikou sekt a pseudonáboženských organizací, neboť nebyly v této oblasti zaznamenány aktivity spjaté s bezpečnostním rizikem prorůstání do státních struktur, pronikání do politické či ekonomické sféry či ohrožování demokratických základů státu“ (MVČR: zpráva

o problematice extremismu na území České republiky v roce 2010 a Vyhodnocení plnění koncepce boje proti extremismu pro rok 2010 a ke Koncepci boje proti extremismu pro rok 2011, s. 7).

Stanovení společenské nebezpečnosti sekt (dle MVČR – Strategie boje proti extremismu, 2009)

Základní otázky:

- kolik má sekta členů,
- jaké je jejich rozmístění,
- jaká je struktura skupiny,
- zda existuje napojení na zahraničí,
- jaký je postoj ke státu,
- Jaké jsou zdroje příjmů,
- zda skupina hospodářsky podniká.

Další důležité skutečnosti:

- zda se sekta nesnaží pomocí svých členů nebo svého vlivu ovládnout klíčová místa ve státní správě nebo jiné význačné instituce či podniky,
- zda nejsou příslušníci sekty ve spojení se členy teroristických, extremistických a jiných zločineckých organizací, což může činit i z málo početné a neorganizované sekty nebezpečný subjekt,
- jaké je rozmístění členů, které může být v některých případech důležité. V komunitě či ghettu je možnost ovlivňování daleko snazší se všemi následky z toho plynoucími.

Policie ČR: Definice extremismus a sekt dle Závazného pokynu policejního prezidenta č. 94/2010 o činnosti na úseku extremismu, sekt a diváckého násilí (zrušen 2016: od é doby jen náboženský extremismus!!!)

Extremismus je „protiprávní činností vycházející zejména z politických, rasových, etnických, sociálních, náboženských, jazykových, ekologických a ekonomických pohnutek, která je namířena proti základním lidským a politickým právům a svobodám, demokratickým základům státu, svrchovanosti a územní celistvosti státu“.

Sekta je „organizovanou skupinou nábožensky zaměřených lidí, charakteristickou

- dogmaticky nekonvenčními názory na úlohu a postavení člověka ve společnosti,
- založením na kultu osobnosti s výraznou psychickou manipulací osobnosti a zaměřením na rozložení osobní integrity jedince, což vede až k vytvoření duševního otroctví a absolutní závislosti jedince na vůdci sekty, a
- bezpečnostním rizikem spojeným s prorůstáním do státních struktur, proniknutím do politické či ekonomické sféry či ohrožováním demokratických základů státu“.

Vybraná ustanovení Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28)

„Primární prevence rizikového chování u žáků v působnosti MŠMT se zaměřuje prioritně na předcházení rozvoje rizik, které směřují zejména k následujícím rizikovým projevům v chování žáků:

- a) agrese, šikana, kyberšikana, násilí, vandalismus, **intolerance**, **antisemitismus**,
- b) extremismus**, rasismus a xenofobie, homofobie
- c) záškoláctví,
- d) závislostní chování, užívání všech návykových látek, netolismus, gambling
- e) rizikové sporty a rizikové chování v dopravě,
- f) spektrum poruch příjmu potravy,
- g) negativní působení sekt**,
- h) sexuální rizikové chování“

Preventivní program

Praktický návod pro školy – Jak vhodně zvolit preventivní program

„Za výběr externího dodavatele (NNO, PPP, SVP apod.), který realizuje na škole preventivní program, vždy odpovídá ředitel školy. Proto by měl vybírat odpovědně.

Jak postupovat, jestliže externí organizace nemá program certifikovaný, zaměřte svou pozornost na to, do jaké míry a v jaké kvalitě organizace nabízí

h) Financování organizace je průhledné, mezi sponzory **se nevyskytují sekty** atd.“

Co dělat – intervence pedagoga

Rizikové chování ve školním prostředí - rámcový koncept

Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus

(Příloha č. 9 k dokumentu MŠMT č.j.: 21291/2010-28) I.

- Za extremistické chování lze považovat takové, které je vědomě konáno ve prospěch politických, náboženských a etnických hnutí a ideologií, která směřují proti základům demokratického ústavního státu. U studentů/žáků se zpravidla jedná pouze o dílčí postoje a formy podpory, které mají často pouze slabý ideologický základ.
 - Náboženský extremismus nárokuje suverenitu náboženského vyznání na úkor excesivního porušení lidských práv a individuální svobody.
- Rizikové typy chování žáků/studentů:
- verbální a fyzické napadání spolužáků, zaměstnanců či návštěvníků školy kvůli jejich politickému či náboženskému přesvědčení anebo rasovému, národnostnímu, etnickému či třídnímu původu (včetně střetů různých extremistických či etnicky/nábožensky vymezených part a skupin);
 - - agitace ve prospěch extremistických hnutí na půdě školy a snaha o získání nových stoupenců mezi vrstevníky (včetně možnosti vytváření extremistických part a skupin ve škole);
 - - zanedbávání školních povinností kvůli volnočasovým extremistickým aktivitám mimo školu (škála mimoškolních extremistických aktivit je široká).

Certifikace odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování ze strany MŠMT pro programy školské všeobecné primární prevence se zaměřením na negativní působení sekt (k 10. 11. 2015)

- Madio o. s (Zlín)
- Pedagogicko-psychologická poradna Brno (Brno)
- Prev-centrum o. s. (Praha)
- Portimo o. p. s. (Nové město na Moravě)
- Společnost Podané ruce o. p. s. (Brno)
- Centrum protidrogové prevence a terapie o. p. s. (Plzeň)
- Prospe o. s. (Praha)

Státní vědecký výzkum náboženského extremismu v ČR

<p>Milada Martinková, Alena Marešová: Stav tzv. náboženského extremismu v ČR. In Marešová, A. (ed.): Kriminologické a právní aspekty extremismu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci 1999, s. 31-35.</p> <p>V textu zmíněno několik organizací, není však explicitně řečeno, že jsou považovány za extremistické.</p> <p>Dále Milada Martinková: K problematice náboženských sekt v ČR, IKSP, 1999.</p>	<p>Církev sjednocení (moonisté) – Společenství Ducha svatého pro sjednocení světového křesťanstva. Scientologická církev Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů Náboženská společnost Svědkové Jehovovi Haré Kršna Slovo Života Imanuelité (Poselství Grálu) Most ke Svobodě</p>
<p>Jan Chmelík, Extremismus a jeho sociologické a právní aspekty. Praha: Linde 2011 (zpracováno jako součást výzkumného úkolu na Policejní akademii ČR). Pro seznam organizací použito pojmů netradiční náboženství, sekta i extremismus</p>	<p>Hnutí Grálu (označeno za „bezproblémové“), Hnutí Haré Kršna, Imanuelité, Církev sjednocení, Rodina – Boží děti, Satanismus, Scientologická církev, Svědkové Jehovovi, Anada Marga, Most ke svobodě, Sri Chynmoy, Práví křesťané ufologové</p>

Projekt Náboženský extremismus v České republice (se zaměřením na roli islámského extremismu)“, připravený pro Ústav strategických studií Masarykovy univerzity v roce 2002 (nebyl realizován)

Obsah plánovaného projektu a výsledné knihy (nikdy nenapsané ☹)

- 1. Úvod do studia náboženského extremismu v ČR
- 2. Definice náboženského extremismu
- 3. Náboženské spektrum v ČR a jeho politické a etnické aspekty
- 4. Islámský extremismus
- 5. Katolický, pravoslavný a protestantský extremismus
- 6. Extremistické sekty, církve a kultury „New Age“
- 7. Satanismus a „dark wave“
- 8. Extremistické projevy pohanství
- 9. Extremistické projevy vyhraněného ateismu
- 10. Méně významné projevy náboženského extremismu
- 11. Politika státu i NGO proti náboženskému extremismu
- 12. Závěr: Náboženský extremismus jako bezpečnostní hrozba pro ČR?

Závěr

- Problematika náboženského extremismu a rizikových sekt je v ČR řešena v několika sektorech politiky, souhrnně podřaditelných do oblasti bezpečnostní politiky s přesahem do dalších politik (zvláště školské);
- Neexistuje jasné a jednotné oficiální pojetí náboženského extremismu a sekt;
- Náboženský extremismus není ve státní správě řešen komplexně, ale jednotlivé varianty jsou zpravidla v působnosti rozdílných institucionálních složek či sub-složek (jako odlišné kategorie jsou zpravidla chápány a řešeny např. domácí sekty, islámský extremismus či katolický antisemitismus).
- Neexistuje oficiální seznam organizací, které by byly chápány jako nábožensky extremistické či jako závadné sekty (na rozdíl od politického extremismu).
- Státem podporovaný výzkum problematiky z bezpečnostního hlediska již dlouhou dobu nebyl realizován.
- Základem pro další výzkum by se mohl stát i nerealizovaný starší projekt již zaniklého ÚSS MU.